

Írók a Tisza táján

Lódi Ferenc

— Az ember egyszer csak kikerül a gyerekkorból...
 — De nem felejt el!
 — Aztán, egy hosszabb idő után fakulni kezdenek az emlékek is...
 — A gyerekkor igaz, meghatározó élményei élesebbek; soha nem fakulnak meg!
 — Ennyire fontos neked az az idő?
 — Ennyire, vagy még ennél is jobban.
 — Akkor térjünk vissza egy kicsikét a régvolt idők Móravárosaiba!
 — Figyeld az alliterációt: Gólya, Gém...
 — Ezek utcanévek.
 — Neked. Nekem más is jelentenek.
 — Mit?
 — Sráckat. Egy város, egy városrész, egy utca semmit sem ér a hozzávaló emberek nélkül.
 — Alapélmény?
 — Életre szóló barátságok; szégyenség, focicsaták a Kolozsvári téri grunton, óriási verekedések, ebédek az ingyenkonyhán. És az, hogy sorsban, vágyakban is egyformák, egyenlőek voltunk.
 — A lakásokra emlékszel-e?
 — Szerintem mindenki emlékszik az ilyesmire, bár... ha belegondolok, egyformák volt ott majd minden hajlék. Szoba-konyha — slussz.
 — Cseperedtél közben.
 — És inasnak mentem, esztergályosinasnak.
 — Ki volt a mestered?
 — Murka István. Ma is szeretettel, tisztelettel tudok csak rá gondolni. Vagánynak tartott, de jó szakembernek, jókezü srácnak. Már régen felszabadultam, könyvtárigazgató voltam, amikor egyszer megkeresett. „Gyere el fiám, igyunk egy kis bort, jó volt az idej termés. Bár nem tudom, hogy jössz-e, mert te már nagy ember lettél.” Mentem volna én a megbeszélés időben, de meghalt közben.
 — Ma is móravárosi lakos vagy.
 — Két sarokra lakom a Kolozsvári tértől. Ha kilépek a házból, odalátok. Látom a mai sráckat, persze ők már nem rongylabdával játszanak, és zsíros kenyér sincsen a kezükben.
 — Hogy ismertek régen, mi volt a neved?
 — Több is volt. Hívtak Lócsinek, meg cigánynak is, mert nyáron irtózatosan le tudtam barnulni a sanceroknál.
 — Az első vers?
 — Nem tudom, hogy vers volt-e már, talán nem is volt vers, csak gondolatok a papírra vetve. Ugy történt, hogy egyszer csak nagyon magamra maradtam. Apámat kivitték a frontra, anyám pedig epeműtét utáni komplikációkkal — szinte már haldokolva — kórházba került. Egyedül voltam a lakásban. Írnom kellett. Aztán megmutattam a haveroknak. Tetézett nekik, biztattak.

— Aztán?
 — Többet akartam. Nem szerettem volna megmaradni hatelemis melósnak.
 — És?
 — Elvégeztem a polgári iskolát. Magánúton. Magam fizettem a tandíjat.
 — Mennyi volt?
 — Nyolc kiló zsír — félévenként.
 — Honnan szerezte az anyit?
 — Eladtam a zakómat. Kaptam érte cigarettát, a cigiért meg zsírt. Cserekereskedelem.
 — Közben?
 — Dolgoztam. A konzervgyárban voltam esztergályos. Onnan jelentkeztem a tanítóképzőbe is, levelező voltam ott.
 — Meddig?
 — Három év után tettem szakérettségi. Siettem. Ezzel is lehetett egy évet nyerni. Aztán a főiskola következett, majd a bölcsészkar.
 — Jártál pártfőiskolára is...
 — Egy évig, Pesten. Akkoriban ismerkedtem meg Benjámín Lászlóval, Juhász Ferencel. Ők is biztattak az írásra!
 — Ki közölte az első versedet?
 — Sötér István a Tiszatájban. Neki nagyon sokat köszönhetek. Segített, bátorított, úgy bánt velem, ahogy minden kezdő költővel kellene...
 — Kellene?
 — A kezdők támogatására nem általános gyakorlat, talán te is tudsz példákat erre...
 — Tudok.
 — A pártiskola után nem akartam a fővárosban maradni. Szegedi vagyok, ezért.
 — Hova kerültél?
 — Másfél évig a Somogyi-könyvtár igazgatója voltam.
 — A könyvtárat sokan ideális helynek tartják egy költő számára. Könyvek között él, csendben, van ideje meditatálni a maga és a világ dolgain...
 — Én nem éreztem magamat jól benne. Nekem túlságosan is zárt világ az. Újságíró lettem.
 — Hányban?
 — Huszonkét kerek esztendeje.
 — Egyhelyen?
 — Persze. Miért kérdezed, nem ez a természetes dolog?
 — Ebbe ne menjünk bele, megosztanék róla a vélemények, van, aki szerint három év az optimális idő egy szerkesztőségben, aztán fel kell szedni a sátorfát...
 — Ostobaság. Miért kellene?
 — Mit jelent neked az újságírás?
 — Elményben — sokat, rengeteget. Azt, hogy a világ napi dolgait elsőként tudtam megtapogatni, és... talán formálni is. Erről egyébként mindig az jut eszembe, hogy milyen nagy volt ebben a műfajban Ady, Juhász Gyula és Móra is. A két dolog — költészet és skriblerőség — élhet tehát békésen egymás mellett is.
 — Juhász Gyulát is említetted...
 — Ezzel arra akarsz célozni, hogy sokan az ő egyenesági folytatójának tartanak?
 — Arra.
 — Nem igaz. Viszonylag későn ismertem meg Juhász verseit. Talán emiatt nincs is sok szellemi közöm hozzá.
 — Akkor?
 — Szegedi volt. Itt élt. Szeretted a tájat, a Tiszát. Azt hiszem, csak ennyi a rokonság, és nem több.
 — Sok verset, talán a legtöbbit te írtad a folyóról...
 — Mindent tudok róla, a tiszavirágzást, az árvizet, a csöndjeit és a haragvásait, és szeretem, nagyon szeretem a vízen járó embereket.
 — Magad is az vagy.
 — Az hát. Én a nyaralómat is a partra építettem. Tiszaszigetnél van. Szeretek csónakázni, és horgászni is. Megnyugtat. De legjobban, ahogy már mondtam, a vízen járókat szeretem. Szót tudok érteni velük. Gyönyörűen beszélnek, ők még véletlenül sem vétenek a nyelvhelyesség szabályai ellen.
 — Régen kevesebb idő volt az ilyesmire.
 — Sok időm elment az irodalmi szervező munkára. Szerkesztője, rovatvezetője voltam a Tiszatájnak, egész sor embert fedeztem fel, mutattam be. Ha jól emlékszem, téged is.
 — Jól emlékszel.
 — Én persze — ez ma már egészen világos előttem — azt akartam visszaadni mindenkinek, amit én is megkaptam Sötértől. Nem voltam féltékeny senkire.
 — Másik lapot is csináltál...
 — A színházat, vagy tíz éven át. És a szabadtéri műsorfüzetét is szerkesztettem egy ideig.
 — A legutóbbi köteted, a Lepketánc 1962-ben jelent meg. Azóta?
 — Írok. És majdnem annyit, mint annak előtte.
 — Szóval, el tudsz számolni ezzel a tizenöt évvel.
 — El, bizony.
 Kiemel az asztalából egy vastkos dossziét.
 — Hány kötetre való versnek saccolod?
 — Legalább kettőre.
 — Hát ennyi gyűlt. És ez már válogatás.
 — A sorsuk?
 — Rostálok még, aztán, ha összeállt egy kedvemre való kötet, akkor majd meglátjuk.
 — Aki sokáig él egy városban, szinte része lesz a városképnek.
 — Ez nálam ötven métert jelent.
 — Nem egészen értem...
 — Körülbelül ötvenméterenként köszönök egy-egy ismerősnek, bár tudom, hogy engem még annál is többen ismernek, mint ahány emberrel én vagyok köszönőviszonyban.
 — Jó ez?
 — Nekem igen. Az itthonlét érzését adja, az itthonlét nyugalomát; tudom, hogy olvassák, amit írok, és ez a legfontosabb.

PETRI FERENC

Oldh János:

Szülőföldem

a ház odvába csönd
 fészken tollak között
 egyszerre csak a föld
 szántása gőzölög

kezemben semmi sincs
 az óra rég lejárt
 rozsdába fult bilincs
 a rugó ködbe mállt
 nem is csodálkozom
 telt víz-illat remeg
 a parti homokon
 a sás a rét felett

lyukas a rókadomb
 szakadék homloka
 benne a sok bolond
 pucok rókakoma

rossz szaguk messze leng
 a gázos rét ölen
 odafönn idelell
 nem is néz más felém

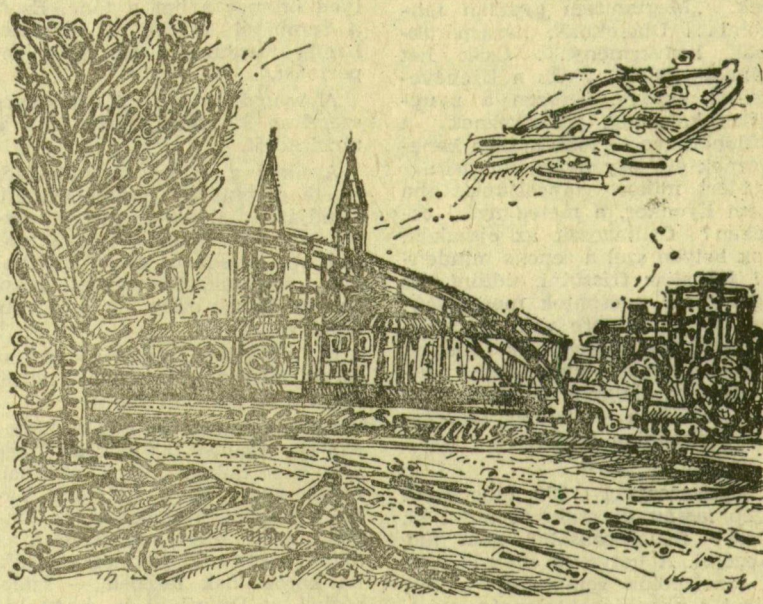
mennek a tehenek
 a csorda gazdagon
 szétárad a meleg
 metéyes laponson
 sír a kocsikerék
 kigyózsiz-kék habot
 csöppent alá az ég
 és többet nem ragyog

ránc eszi homlokod
 a kerge-bak idő
 fölsüt mintha lopott
 almából dől a hó

Mezey Katalin

Tenger

kékrecés
 kristályüveg a felszine
 és partján havas homokot csiszol
 kis barokk kagylóhéjakat
 és tiszta mint a jég
 mint vastag falú pohár üvege
 kék szürke zöld
 sötétsárga homokra
 vékony ereket ír.

KOPPÁNY ATTILA RAJZA

Az építészet mértéke az ember

Nehезen tudnánk megfogalmazni, hogy mi az építészet, építkezés, építés. Téralakítás — mondja a tudomány, tágabban értelmezve: az élet színterének alakítása.

De közelítsük meg az építészetet úgy, ahogyan a valóságban — mindennapjaink felől szemléljük. Ha ruhaanyagot választunk, izlésünknek megfelelő, éveinkhez illő szint, mintákat keresünk, s könnyű vagy nehéz anyagot, az alkalomhoz, időjáráshoz megfelelő. Válogatunk testhezálló és hibáinkat rejtő anyagok között, tudva és ösztönösen. De ha építményeinkről van szó — „családi fészkekről” vagy középületekről — előbb arra gondolunk: csak végre lakáshoz jussunk, hogy elférjünk benne. S néha arra is: csak nagyobb legyen és hivalkodóbb a miénk, mint a szomszéd háza, s ha éppen művelődési otthonról van szó: rangosabb a szomszéd községénél. Vagyis, ha építkezünk, praktikus és hivalkodó szempontok vezetnek inkább, semmint önmagunk öszinte kifejezése. Pedig a ruha rövid életű, gyorsan elkopik, az épület viszont nemzedékekre marad örökségül.

Ha egy kép nem tetszik, elfordulunk tőle, ha a zenét nem szívesen hallgatjuk, lehalkítjuk a rádiókat. Megbíráljuk a színházat, televíziót, a regényt, verset, ha izlésünknek nem felel meg. És ugyanakkor megtűrjük, hogy izlésünkkel nem egyeztethető házak, utcák, városrészek épüljenek fel, egyetlen mentséggel: egyelőre örülünk ennek is. Hát ne örüljünk, ne lelkesedjünk. Fogadjuk el, amit kényszerű-keletlen el kell fogadnunk, mert például a házgyári lakás nem szívét vídámítóan hozzánk szabot, de a lehetséges megoldások között átmenetileg a legjobb. A sátorotetős „kis cserepes tanyák” annál kevésbé. Sőt, a sok megoldás között is hátul kullognak. Egyformák? Egyformák voltak a parasztházak is. Nem praktikusak? De, többekévesé igen, mert jól „kihasználják a teret”.

Hol van hát a hiba? A múlt jellemző építészeti stílusai maradandóan és tökéletesen kifejezték korukat, és azt a társadalmat, mely építette. A mi építészetünk többnyire gyengéinket fejezi ki. Házgyáraink nem tudnak elég változatot hozni építészetünkbe, a mai formákat kereső családi-ház-építészetünk megrekedt, valahol a húszas évek tájékán. Sőt, a század elején, amikor nádfedelel parasztházak helyébe máról holnapra a legkorszerűbb szecessz-

ziós otthonok épültek mezővárosainkban, Nagykőrösön, Kecskeméten, Fegyverházán, Hódmezővásárhelyen. Ezek javára írható, hogy tágas, nagy ablakos, egészséges, biztonságosan felépített otthonok, és középületek egyaránt. Gyengéink közé sorolható, hogy a lakótelepeket behozzuk a város szívébe, mint például Debrecenben, s ezzel megzavarjuk a városközpont egységét, hivatását, éppen úgy, mint a lakótelepét.

Sokféleképpen építkezhetünk: másképp a japánok, másképp a finnek, spanyolok, átmentve a jövőbe történelmi hagyományait, mások viszont a jellegtelen-séggel megalkudva. De hát az építészet a mi tágabb értelemben vett öltözékünk! A finn építészet példánk lehet. A mai embert tekint mértékének, s nem tagadja meg múltját. Tudja jól, hogy a közvetlen szükségleten, igényeken, lehetőségeken, adottságokon túl van az embernek fizikai „téralakító”, „térformáló” képessége. Az építészet a természet tágabb tereit, erdőket, mezőket, hegyeket is figyelembe veszik, az ember közvetlen környezetének kialakításában, feleltségében — a lélektani tér is fontos. Mi ez a lélektani, vagy pszichológiai tér? Amit illúzióink és igényeink ezen a síkon megkövetelnek.

Hogy milyen ruhát veszünk magunkra, abban is van illúzió. Azt hisszük, hogy másnak látszunk benne, mint amik vagyunk. Ez az illúzió kell az építkezéshez is. Persze nem úgy, hogy másnak látszunk, mint amik vagyunk — például a szegény gazdagnak —, mert így csináljuk általában. A lélektani tér arra kell, hogy a szabad mozgásnak, a nagyobb természetnek, a napfénynek, a tiszta levegőnek, a biztonságnak illúzióját átvigyük a magunk teremtetettébe, építményeinkbe. Vagyis egyensúlyt teremtünk épületeink és a természet között, a mi kisebb világunk, és a tágabb egész között. És sohasem tagadva meg magunkat, igényeinket, vágyainkat, hozzá való anyagi képességeinket.

A nagy történelmi korszakok, stílusok azzal váltak naggyá és jellemzővé, hogy ezt az egyensúlyt a népi építészetben, vagy éppen ellentétében, a barokk építészet korában egyformán öszintén kifejezték. Az építészet éppen úgy tükröz az embernek, mint bármely más művészet, festészet, irodalom, zene, nem mindegy, milyen környezetben élünk, mert ez a környezet visszahat ránk, mindennapjainkra.

KOZOGH AKOS